

TEORIA MODELI I DYNAMIKA TOPOLOGICZNA

Ludomir Newelski

Instytut Matematyczny, Uniwersytet Wrocławski, pl. Grunwaldzki
2/4, 50-384 Wrocław

e-mail: Ludomir.Newelski@math.uni.wroc.pl

Metody topologiczne są obecne w teorii modeli niemal od początku. W przełomowym twierdzeniu Morleya (1964) kluczowym pomysłem było mierzenie wielkości zbiorów definiowalnych w modelu przy pomocy rangi Morleya, która jest wariantem rangi Cantora-Bendixsona w przestrzeni typów. Shelah badał następnie warianty rangi Morleya metodami kombinatorycznymi, co doprowadziło go do odkrycia forkingu i rozwoju geometrycznej teorii modeli (Zilber, Hrushovski, Pillay).

W latach 2000 zaproponowałem stosowanie dokładniejszych narzędzi do badania wielkości zbiorów definiowalnych i typów (zwłaszcza w grupach definiowalnych w modelu), mających swe źródła w dynamice topologicznej.

Dynamika topologiczna bada ciągłe działania grupy G na przestrzeni zwartej X , zwanej G -potokiem. Rozważa się tu potoki minimalne, punkty prawie okresowe, półgrupy i grupy Ellisa dla G -potoku X . W teorii modeli rozważa się dwie sytuacje tego typu.

1. G jest grupą definiowalną w modelu M , działającą na przestrzeni G -typów $S_G(M)$ przez lewe przesunięcia.

2. G jest grupą automorfizmów modelu monstrem $\mathcal{M}$ działającą na przestrzeni typów globalnych $S(\mathcal{M})$.

W obu przypadkach metody dynamiki topologicznej prowadzą do nowych wyników na temat kombinatoryki zbiorów definiowalnych [1, 2, 3, 4]. Interakcja między teorią modeli a dynamiką topolo-

giczną prowadzi też do wyników ciekawych w dynamice topologicznej. Np. grupa Ellis dla potoku βG okazuje się być algebraicznie związana z G .

W odczycie przypomnę źródła teorii modeli (ze szczególnym uwzględnieniem jej polskich korzeni) oraz wyjaśnię, jak stosujemy w niej pojęcia dynamiki topologicznej.

Literatura

- [1] K. Krupiński, A. Pillay, T. Rzepecki, Topological dynamics and the complexity of strong types, *Israel J. Math.* **228**: 863–932 (2018).
- [2] K. Krupiński, L. Newelski, P. Simon, Boundedness and absoluteness of some dynamical invariants in model theory, *J. Mathematical Logic*, przyjęte.
- [3] L. Newelski, Topological dynamics of definable group actions, *J. Symbolic Logic* **74**: 50–72 (2009).
- [4] L. Newelski, Topological dynamics of stable groups, *J. Symbolic Logic* **79**: 1199–1223 (2014).